

2. *Ожегов С. И.* Словарь русского языка / С. И. Ожегов. — М. : Русский язык, 1984. — 816 с.
3. *Философский энциклопедический словарь / редкол.: С.С. Аверинцев [и др.]*. — 2-е изд. — М. : Сов. энцикл., 1989. — 815 с.
4. *Ширмер Я.* Приватизация в Украине. Некоторые оценки ее эффективности / Я. Ширмер, В. Дубровский, Т. Шагаева. — К. : Гарвард. ин-т междунар. развития, 2000. — 208 с.
5. *Криклий А. С.* Еволюція становлення небанківських фінансових інститутів в Україні / А. С. Криклий, І. С. Каракулева // Фондовий ринок. — 2007. — № 6. — С. 28—29.
6. Трансформація моделі економіки України. Ідеологія, протиріччя, перспективи / В. М. Геєць [та ін.]; ред. В. М. Геєць ; НАН України, Інститут економічного прогнозування. — К. : Логос, 1999. — 497 с.
7. *Ткач А. А.* Інституціональні основи ринкової інфраструктури : монографія / А. А. Ткач ; НАН України. Об'єднаний ін-т економіки. — К., 2005. — 296 с.
8. Украинская приватизация: плюсы и минусы : монография. / В. И. Дубровский, О.М. Корзина, О.Г. Белоцерковец; под ред. О.И. Пасхавера. — К.: Альтерпрес, 2001. — 208 с.
9. *Чечетов М.* Методологічні засади приватизації в Україні / М. Чечетов // Економіка України. — 2004. — № 12. — С. 4—17.
10. Приватизація та реприватизація в Україні після «помаранчевої» революції: монографія / О. Й. Пасхавер, Л. Т. Верховодова, К. М. Агеева.: Центр економічного розвитку. — К.: Міленіум, 2006. — 108 с.

Статтю подано до редакції 15.04.12 р.

УДК 336.148

*І. А. Висоцький,
аспірант кафедри фінансів
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

У статті розглянуто сутність поняття «ризик», теоретичні засади системи управління ризиками державного фінансового контролю, висвітлено основні завдання цієї системи, а також показано основні сфери виникнення даного виду ризику.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ризик, ризикова зона, ідентифікація ризику, державний фінансовий контроль.

В статье рассмотрены сущность понятия «риска», теоретические основы системы управления рисками государственного финансового контроля, отражены основные задачи этой системы, а также показаны основные сферы возникновения данного вида риска.

Ключевые слова: риск, рискованная зона, идентификация риска, государственный финансовый контроль.

The article deals with the essence of the concept of «risk», the theoretical foundations of risk management system of state financial control, the main tasks of this system and shows the main areas of this type of risk.

Keywords: risk, risk area, risk identification, state financial control.

Актуальність проблеми. Трансформаційні процеси, які відбуваються протягом останніх десятиліть у державі та суспільстві призвели до того, що невід'ємною складовою нашого життя стало поняття ризику. Він супроводжує нас кожен день у процесі нашої діяльності. Тому на сучасному етапі в епоху глобалізації проблематика ризику набуває особливого значення для світової спільноти.

У свою чергу, управління ризиками дасть змогу подолати перепони та негаразди, які трапляються в усіх сферах функціонування економіки, в тому числі у сфері державного управління.

Аналіз публікацій. Дослідженням поняття «ризик» займалися як вітчизняні, так і іноземні науковці. Серед них слід виділити В. Вітлінського, О. Ястремського, Е. Уткіна, Е. Мушика, П. Мюлера, В. Маршалла. Крім того, окремі аспекти управління ризиками у державному управлінні є доробком таких дослідників, як А. Качинський, В. Горбулін, Г. Ситник, М. Шухман, У. Роуї.

Метою статті є аналіз теоретичних і методичних основ управління та аналізу ризиків як засобу підвищення ефективності державного фінансового контролю.

Виклад основного матеріалу. У Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2015 року зазначається, що важливим інструментом державного управління, що дає змогу досягти виконання зазначених завдань і зменшити кількість проблемних питань, пов'язаних з діяльністю органів державного і комунального сектору, є державний внутрішній фінансовий контроль.

Ефективний державний внутрішній фінансовий контроль сприяє державному управлінню в разі зміни середовища, потреб і

пріоритетів суспільства і держави. У зв'язку з цим з метою вдосконалення системи державного управління, впровадження нових технологічних досягнень з урахуванням програмних змін необхідно постійно проводити оцінку державного внутрішнього фінансового контролю для приведення його у відповідність з потребами сьогодення.

Крім того, у даній концепції зазначається, що оцінка ризиків є складовою системи внутрішнього контролю і застосовується з метою мінімізації ризиків і забезпечення такого порядку проведення фінансових операцій на підприємствах, установах і організаціях, який сприяє досягненню поставлених цілей їх діяльності та виконанню всіх вимог, норм і правил. Оцінка ризиків визначає необхідність виявляти, аналізувати й оцінювати фінансові ризики, які можуть негативно позначатися на виконанні підприємством поставлених цілей [1].

Згідно Закону України від 05.04.2007 № 877-V «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» ризик — кількісна міра небезпеки, що враховує імовірність виникнення негативних наслідків від здійснення господарської діяльності та можливий розмір втрат від них [2].

Оцінювання ризику як компонент системи державного внутрішнього фінансового контролю являє собою процес ідентифікації та аналізу відповідних ризиків на шляху досягнення цілей органу управління, а також розробку відповідних заходів з управління ними.

Безумовно, аналіз ризиків у державному фінансовому контролі потребує комплексного підходу. Тому, на нашу думку, логічним є твердження Г. Дмитренко про те, що цикл оцінювання ризиків складається з таких стадій:

- 1) ідентифікація ризиків;
- 2) оцінка ризиків;
- 3) оцінка схильності організації до ризиків;
- 4) розробка заходів з управління ризиками [4].

Ідентифікація ризиків передбачає визначення ризиків, що можуть негативно вплинути на досягнення цілей органу управління і мають внутрішнє або зовнішнє походження. Ідентифікація ризиків є важливою не тільки з точки зору ефективного використання ресурсів для внутрішнього фінансового контролю, а й з огляду на необхідність розподілу повноважень і відповідальності за управління цими ризиками.

Оцінка ризиків включає встановлення значущості ризиків і ймовірності їх настання. Для того, щоб розробити заходи з управління ризиками, важливо не тільки визначити, які ризики існують, а й оцінити їх значення та ймовірність настання несприятливих подій. Однією з важливих цілей оцінки ризиків є надання інформації керівництву про сфери ризиків, де потрібно вжити заходів, та їх відносну пріоритетність. Таким чином, при побудові системи державного внутрішнього фінансового контролю необхідно розробити критеріальну базу для групування ризиків.

Оцінка схильності органу управління до ризику є важливою для розробки заходів з управління ризиками. Схильність до ризику — це сукупність ризиків, вплив яких організація здатна витримати до вжиття заходів з управління ризиками. При визначенні такої схильності розрізняють дві категорії ризиків:

- 1) внутрішні ризики;
- 2) залишкові ризики.

Внутрішні ризики — це ризики, ймовірність або вплив яких керівництву органу управління може змінити без вчинення будь-яких управлінських дій. Залишкові ризики — це ризики, які продовжують існувати навіть після вжиття заходів щодо управління ними.

Схильність органів управління до ризику буде різнитись залежно від тих чи інших особливостей. Визначення схильності до ризику — це суб'єктивне питання, хоча є важливою стадією при формуванні загальної стратегії управління ризиками.

Слід відмітити, що для забезпечення раціонального та ефективного використання державних коштів, необхідно розробити та затвердити перелік фінансово-господарських операцій із підвищеним ризиком виникнення порушень у використанні бюджетних коштів і державного майна, керуючись специфікою діяльності підприємства, установи, організації. Перелік може містити такі фінансові операції:

- використання коштів підприємств, установ, організацій: на виплату заробітної плати працівникам, у тому числі на виплату премій, надбавок, доплат, матеріальної допомоги та інших заохочувальних витрат; на придбання товарно-матеріальних цінностей; на відшкодування витрат на відрядження та придбання товарно-матеріальних цінностей підзвітними особами; на проведення ремонтно-реставраційних, науково-дослідних і проектних робіт; для проведення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти;

- виконання кошторисів бюджетних установ і організацій, у тому числі цільове та ефективне використання коштів, взяття фінансових зобов'язань у межах кошторисних призначень і недопущення формування небюджетної кредиторської заборгованості;

- списання з балансу підприємств, установ, організацій товарно-матеріальних цінностей;

- зниження в обліку підприємств, установ, організацій вартості товарно-матеріальних цінностей; реального стану дебіторської заборгованості;

- операції пов'язані з: відображенням в обліку стану орендних відносин суб'єктів господарювання; своєчасною консервацією та збереженням об'єктів незавершеного капітального будівництва; виконанням договорів щодо здійснення фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій; визначенням вартості будівництва на всіх стадіях інвестування, яке здійснюється із залученням бюджетних і державних коштів; підготовкою обґрунтувань і складанням розрахунків вартості робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, що фінансуються з резервного фонду Державного бюджету України тощо [3].

Для досягнення зазначених цілей підприємствам, установам, організаціям слід ідентифікувати та проаналізувати ризики, пов'язані з його діяльністю. Перш за все необхідно визначити, мають ці ризики випадковий характер чи свідчать про наявність загальної або системної проблеми в діяльності об'єкта перевірки, а також оцінити фактичний або можливий їх вплив.

Заходи з управління ризиками можна розділити на чотири категорії:

- 1) передача ризику — може здійснюватись шляхом страхування ризику;

- 2) прийняття ризику — таке рішення приймається у випадку, якщо можливості вплинути на ризик іншими заходами обмежені, або якщо витрати на здійснення управлінських дій перевищують потенційні втрати від впливу ризику;

- 3) зменшення ризику — передбачає активний вплив на ризик; механізми впливу на ризик є складовою внутрішньої контрольною діяльністю;

- 4) зупинення діяльності — відповідно, зупинення впливу ризику [5].

Розробка моделі управління ризиками має на меті виявлення можливих економічних і фінансових ризиків; зменшення фінансо-

вих збитків, що пов'язані з економічними ризиками. Головне в оцінці ризику при проведенні безпосередньо контрольних заходів полягає у визначенні зон і показників допустимого та критичного ризику. Слід зазначити, що управління ризиками — це систематична робота з розробки та практичної реалізації заходів із попередження та мінімізації ризиків, оцінки ефективності їх застосування.

Система управління ризиків має свої завдання, виконання яких забезпечить ефективну її реалізацію. І. Микитюк до них відносить:

- створення єдиного інформаційного простору, що забезпечує функціонування системи управління ризиками;
- розробку методик із виявлення ризиків;
- визначення потенціальних і фіксування виявлених ризиків;
- виявлення причин і умов, що сприяють фінансовим правопорушенням;
- оцінку можливого збитку у випадку виникнення потенційних ризиків і збитку при виявлених ризиках;
- визначення можливостей попередження або мінімізації ризиків, а також визначення необхідних ресурсів і розробку пропозицій з їх оптимального розподілу;
- розробку і застосування методик оцінки ефективності застосованих заходів;
- розробку і практичну реалізацію заходів із попередження або мінімізації ризиків;
- контроль за практичною реалізацією заходів із попередження або мінімізації ризиків;
- оцінку ефективності застосованих заходів із управління ризиками і відповідне корегування управлінських рішень;
- накопичення і аналіз інформації про результати застосування окремих форм контролю або їх сукупності, а також про причини й умови, що сприяють фінансовим порушенням [5].

Таким чином, з даного переліку завдань видно, що процес управління ризиками має відбуватися на кожному етапі проведення державного фінансового контролю з метою мінімізації втрат бюджетних коштів.

Крім того, російський економіст В. Мстиславський стверджує, що при здійсненні оцінки ризиків державного фінансового контролю потрібно використовувати канадський досвід, де особлива увага приділяється поняттям «ризикова зона» та «ступінь ризику».

Так, більшість понять, які пов'язані з категорією ризику, відображено у конкретних нормативних документах і методичних рекомендаціях відомства Генерального ревізора Канади. Дані документи нагально рекомендують здійснювати прогнозування ризиків на всіх етапах державного внутрішнього фінансового контролю [6].

У зарубіжних матеріалах категорія ризику згадується і розглядається в двох основних ракурсах. З однієї сторони, ризик показують як елемент безпосередньо контрольних дій, так як під час їх проведення існує небезпека не досягнути очікуваного результату або ж як говориться в одному з канадських документів: «необхідно оцінити ймовірність того, що інколи можуть виникнути різноманітні проблеми». Йдеться тут про проблеми, які можуть з'явитися у зв'язку з рівнем фахової підготовки тих осіб, які проводять контрольні дії, та про ускладнення, які виникають безпосередньо під час проведення контрольних заходів.

Висновки. Таким чином, система управління ризиками має забезпечити організацію ефективного державного фінансового контролю на такому рівні, який дозволить контролюючим органам зосередити увагу на найбільш важливих і пріоритетних напрямках роботи і, відповідно, сприятиме ефективному використанню ресурсів, а також виявленню і прогнозуванню порушень фінансового законодавства. Крім того, для ефективної оцінки ризиків органами державного фінансового контролю необхідно:

- створити відповідну правову базу, розробити стандарти визначення ризиків і правила їх оцінки;
- запровадити планування контрольних заходів за принципом оцінки ризиків діяльності об'єктів контролю (а це, у свою чергу, потребує розробки методології управління ризиками);
- сформувати інформаційний каталог ризикових фінансово-господарських операцій;
- визначити перелік ризикових операцій, які слід взяти до уваги при складанні програми аудиту.

Література

1. Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2008 р. № 1347-р.
2. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007, № 877-V.

3. Державний фінансовий контроль: ревізія та аудит / П. К. Германчук, І. Б. Стефанюк, Н. І. Рубан, В. Г. Александров, О. І. Назарчук. — К.: НВП «АВТ», 2004. — 424 с.

4. *Дмитренко Г.* Оцінювання ризиків у системі державного внутрішнього фінансового контролю // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. — 2010. — № 2. — С. 127—135.

5. *Микитюк І.* Оцінка ризиків у системі внутрішнього фінансового контролю // Вісник КНТЕУ. — 2011. — № 3. — С. 42—50.

6. *Мстиславский В.* Поиск «рисковых зон» при организации ревизий и проверок // Финансы. — 1992. — №2. — С. 52—56.

Статтю подано до редакції 17.03.12 р.

УДК 336.14

*С. Я. Кондратюк, канд. екон. наук,
доцент кафедри фінансів КНЕУ імені Вадима Гетьмана*

АУТСОРСИНГ ЯК СПОСІБ БОРТЬБИ З НЕЕФЕКТИВНІСТЮ В БЮДЖЕТНИХ ЗАКЛАДАХ ДЕРЖАВИ МЕРЕЖЕВОГО ТИПУ

Динамічне ведення фінансового господарства держави із постійними змінами технологій, зростанням витрат виробництва та збуту продукції, обмеженням чисельності персоналу, зменшенням товарно-матеріальних запасів і зростаючими вимогами споживачів публічних благ і послуг вимагає пошуку нових ефективних способів раціоналізації затрат бюджетних закладів держави.

Ключові слова: бюджетні заклади держави мережевого типу; мережа бюджетних закладів; аутсорсинг в мережевих бюджетних закладах держави; аутсорсинг-проект; аутсорсер.

Динамическое ведение финансового хозяйства государства с постоянными изменениями технологий, ростом затрат производства и сбыта продукции, ограничением численности персонала, уменьшением товарно-материальных запасов и возрастающими требованиями потребителей публичных благ и услуг требует поиска новых эффективных способов рационализации затрат бюджетных учреждений государства.

Ключевые слова: бюджетные учреждения государства сетевого типа; сеть бюджетных учреждений; аутсорсинг в сетевых бюджетных учреждениях государства; аутсорсинг-проект; аутсорсер.

The dynamic conducting a financial facilities of the state from constant changes of technologies, increase of expenses of manufacture and selling